

Eefje Smet, HealthNet TPO

HERSTEL VAN GEZONDHEIDSZORG NA OORLOG OF RAMP

"Het herstel van gezondheidszorg is een belangrijk (bind)middel bij de wederopbouw en het economisch herstel van een land na een oorlog of ramp. Want gezondheidszorg wil iedereen en is voor iedereen belangrijk," zegt medisch antropoloog Eefje Smet, werkzaam bij HealthNet TPO. Deze Nederlandse ngo (non-gouvernementele organisatie) werkt aan de structurele rehabilitatie van gezondheidszorg in gebieden die getroffen zijn door oorlog of rampen. Met deze kennis is HealthNet TPO een belangrijke partner in de Stichting Duurzame Terugkeer.

Bij het opbouwen van een systeem van gezondheidszorg werkt HealthNet TPO op alle niveaus, van beleidsadvies op ministerieel niveau tot capaciteitsopbouw van ziekenhuispersoneel door middel van training voor artsen, (psychiatrisch) verpleegkundigen en vroedvrouwen. Ook is er oog voor de lokale tradities en behoeften rond gezondheid en ziekte en de behandeling daarvan.

Het valt Smet op dat er in het algemeen weinig aandacht is voor de psychosociale gevolgen van een ramp of oorlog. Smet: "Terwijl die problemen vaak belemmerend werken bij de wederopbouw en het hervinden van vertrouwen in elkaar. Zeker in oorlogsgebieden zijn sociale contacten verstoord, er is veel wantrouwen. Je kunt niet iets opbouwen als je elkaar niet vertrouwt. Gebleken is dat het herstel van gezondheidszorg dan een belangrijk (bind)-middel is. Bovendien is medische zorg onmisbaar om te kunnen werken aan de wederopbouw en economisch herstel." Het wederopbouwen van de gezondheidszorg gebeurt in nauwe samenwerking met de

lokale overheid en bevolking. Dat vraagt tijd en investering, maar heeft als gevolg dat het van de mensen zelf wordt.

"Toen Talibanleiders in een dorp in Afghanistan protesteerden tegen de aanwezigheid van 'buitenlandse gezondheidswerkers en hun kliniek' kwamen de dorpsoudsten in het verweer. Ze gaven aan dat het door henzelf en de lokale mensen was opgebouwd." Een ander voorbeeld van het werk van HealthNet TPO is voorlichting over het herkennen van psychisch problemen. "In Burundi bezochten artsen en verpleegkundigen kleine basisklinieken om de werkers te leren hoe je kunt zien dat buikpijn of hoofdpijn ook te maken kan hebben met stress of depressie."

Ten aanzien van de GGZ-problematiek heeft HealthNet TPO in Roemenië samen met GGZ-deskundigen uit Nederland gewerkt aan extramuraal zorg, waarbij mensen met psychiatrische problematiek terugkeren in de samenleving en thuis zorg krijgen. Voorheen verbleven zij hun leven lang in een instelling. HealthNet TPO zet zich ook in als het gaat om de financiering van de zorg. Smet: "In Cambodja bijvoorbeeld wordt momeneel een ziektekostenverzekeringssysteem geïmplementeerd. Mensen denken kosten te besparen door zelf medicatie te kopen, maar moeten in veel gevallen daarna toch nog een arts consulteren. Het resultaat is vaak verkeerd en laat te hoge uitgaven zien."

HealthNet TPO verricht ook onderzoek. "We hebben bijvoorbeeld onderzoek gedaan hoe je psychische problematiek bij kinderen in oorlogs- en rampgebieden kunt bepalen, meten

en behandelen. Op dit moment loopt een onderzoek naar het effect van natuurrampen op de geestelijke gezondheid van mensen."

Effect asielbeleid op gezondheid

HealthNet TPO deed onlangs onderzoek naar de geestelijke gezondheid van vluchtelingen uit conflictlanden die in Nederland asiel vroegen. Smet: "Vaak wordt gedacht dat hun psychische problemen vooral voortkomen uit het verleden en de conflictsituatie. Dat valt natuurlijk niet te ontkennen, maar de situatie hier in Nederland, de onzekerheid, de lange procedure en het feit dat je niet mag werken wordt enorm onderschat. Dat geeft veel psychische problemen.

Als een Afghaanse man niet voor zijn gezin kan zorgen, kan dat erg vernederend voor hem zijn." Samen met COA (Centraal Orgaan opvang Asielzoekers) werkt HealthNet TPO aan specifieke opvang van mensen met ernstige psychische klachten.

Thuisfront teleurgesteld

HealthNet TPO is, net als IOM, één van de negen deelnemende organisaties in de Stichting Duurzame Terugkeer. Deze stichting bevordert een eenduidig en hoogwaardig aanbod van diensten aan (ex-)asielzoekers. De diensten zijn gericht op directe ondersteuning met als doel dat deze mensen zoveel mogelijk zelfstandig stappen kunnen ondernemen voor een veilige en perspectiefvolle terugkeer en een duurzame herintegratie in hun land van herkomst."

Dat is volgens Smet niet eenvoudig. "Er is veel problematiek rond de acceptatie van hun terugkeer door de thuisblijvers.

Eefje Smet: "Het is belangrijk dat mensen die terugkeren iets meenemen; een opleiding of een bedrijfsplan bijvoorbeeld".

HealthNet TPO

STELT MENSEN IN STAAT ZICHZELF TE REDDEN

Velen zijn immers destijds naar Europa gestuurd om geld te verdienen voor de familie. Mensen begrijpen niet waarom iemand terugkomt, ook omdat de migrant altijd heeft gedaan alsof het prima ging en regelmatig geld naar huis stuurde." Een belangrijk onderdeel van herintegratie en acceptatie ligt volgens Smet bij de migranten zelf. "Zij moeten de terugkeer accepteren en zichzelf niet zien als slachtoffer. Ze moeten wat ze hier in Nederland geleerd en gezien hebben meenemen en vertalen in een nieuwe manier van leven. De familie moet beseffen dat in Europa niet alles rozengeur en maneschijn is." HealthNet TPO biedt begeleiding en bemiddeling. Smet geeft het voorbeeld van teruggekeerde ex-AMA's naar Sierra Leone. "Je ziet dat veel jongens hier zijn opgegroeid en een redelijke Nederlandse identiteit hebben, met als kenmerken zelfstandigheid en onafhankelijkheid. Nu terug in Sierra Leone worden ze weer deel van hun familie en wonen ze bij hun vader en moeder. Dan ontstaat vaak een behoorlijk gezagsprobleem. Onze fieldofficer biedt daarbij bemiddeling." Behalve de teleurstelling van de familie heerst in de gemeenschap ook het beeld dat de terugkeerder een 'loser' is. "We proberen daarom mensen die terugkeren aan elkaar te koppelen. Deze ex-AMA's hebben een supportgroep gevormd om ervaringen uit te wisselen en elkaar support te geven." Bij het bieden van zorg en begeleiding werkt HealthNet TPO samen met de IOM-vestigingen in herkomstlanden.

Medisch paspoort meegeven

De fieldofficer van HealthNet TPO kan in

het betreffende land nagaan of bepaalde medicijnen of behandeling beschikbaar zijn. Tegelijkertijd is het van groot belang om een medisch paspoort te maken voor de migrant, waarin staat wat de diagnose, behandeling en medicijnen in Nederland zijn geweest. "Dan kunnen de zorgverleners zien wat de achtergrond is en wat er in Nederland aan behandeling en medicatie is begonnen. Ze zijn blij als die informatie beschikbaar is, ook om aan de familie te kunnen uitleggen wat er aan de hand is."

Meer voorbereiden in Nederland

Er moet meer gebeuren voorafgaand aan de terugkeer, vindt Smet. "Het is belangrijk dat mensen iets mee terug nemen, een opleiding en een bedrijfsplan bijvoorbeeld. Het moet zo zijn dat ze een toekomst daar zien zitten, en niet zonder verwachtingen of plannen daar aankomen. Om te kunnen investeren in een eigen bedrijf zoekt de Stichting Duurzame Terugkeer naar microfinanciering in het herkomstland". Samengevat benadrukt Smet het belang van een brede benadering van de terugkeer.

"Het gaat om duurzame herintegratie en dan zullen de effecten van medische en psychosociale zorg beter beklijven als iemand ook brood op de plank heeft."

—

www.healthnettpo.org
www.duurzameterugkeer.nl

Ontstaan HealthNet TPO

HealthNet TPO is ontstaan uit een fusie van HealthNet International (HNI) en de Transcultural Psychosocial Organization (TPO). HNI, destijds voortgekomen uit Artsen zonder Grenzen om de kloof tussen noodhulpverlening en ontwikkelingshulp te dichten, heeft kennis en ervaring in het versterken van de gezondheidsstructuren en het behandelen van overdraagbare ziekten. Deze kennis wordt nu gecombineerd met de deskundigheid van TPO op het gebied van psychosociale hulpverlening en wetenschappelijk onderzoek naar psychosociale gevolgen van oorlogen en rampen.